

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeerimispannale,,

Puhas planeet kõigi jaoks – Euroopa pikaajaline strateegiline visioon, et jõuda jõuka, nüüdisaegse, konkurentsivõimelise ja kliimanetraalse majanduseni““

(COM(2018) 773 final)

(2019/C 282/09)

Raportöör: **Pierre Jean COULON**

Kaasraportöör: **Stefan BACK**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 17.6.2019
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutavad sektsioonid	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine täiskogus	20.6.2019
Täiskogu istungjärk nr	544
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	152/1/1

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub järeldusega, mille kohaselt oht, et globaalne soojenemine ulatub 2° C-ni varsti pärast 2060. aastat – mis ületab Pariisi kokkuleppes sätestatud piirmäära – avaldab Euroopa elamistingimustele ja majandusele tugevat negatiivset mõju. Komitee toetab seega kindlalt eesmärki muuta ELi majandus 2050. aastaks kliimanetraalseks sotsiaalselt õiglasel ja kulutõhusal viisil. Selline üleminek on Euroopas võimalik ja kasulik.

1.2. Seepärast on hädavajalik võtta viivitamata kliimameetmeid. Komitee toetab Euroopa Komisjoni teatises esitatud üldprioriteete. Komitee palub liikmesriikidel toetada eesmärki muuta Euroopa Liidu ühiskond ja majandus kliimanetraalseks 2050. aastaks. Komitee kutsub ettevõtjaid, ametiühinguid, valitsusväliseid organisatsioone ja riikide majandus- ja sotsiaalkomiteesid üles seda eesmärki toetama.

1.3. Komitee peab kiiduväärseks, et eeldatavasti on juba otsustatud eri meetmete rakendamine tulemuslik, nimelt peaksid kasvuhoonegaaside heitkogused vähenema 2030. aastaks hinnanguliselt 45 %, s.o rohkem kui Pariisi kokkuleppe raames ELi võetud 40 % kohustus, ning 2050. aastaks 60 %.

1.4. Kuigi sellest ei piisa, et muuta ühiskond 2050. aastaks kliimanetraalseks, leiab komitee, et juba otsustatud meetmete hinnangulised 2030. aasta tulemused näitavad, et kõigi uute meetmete puhul tuleb võtta arvesse prognoositavuse vajadust, et võimaldada head kavandamist ja hoida ära varade muutumine kasutuskõlbatuks. Komitee märgib seetõttu, et tähtis on saata ettevõtjatele, eriti VKEdele, selgeid ja õigeaegseid sõnumeid.

1.5. Komitee leiab, et samadel põhjustel on kliimanetraalse ühiskonna saavutamiseks 2050. aastaks hädavajalik kehtestada 2030. aasta järgne strateegia.

1.6. Komitee rõhutab, et ühiskond tuleb muuta kliimaneutraalseks konkurentsipõhise, sotsiaalselt õiglase ja mitmepoolse lähenemisviisiga ning et kodanikuühiskonna, sealhulgas kõigi kodanike, ettevõtjate ja organisatsioonide täieliku osalemise ja toetuse saamiseks tuleb võtta kasutusele asjakohased vahendid. See hõlmab seda, et CO₂-heite maksustamise kavandamisel ja rakendamisel võetakse arvesse selle mõju ettevõtjatele ja kodanikele.

1.7. Komitee toonitab, et tähtis on võtta meetmeid ka kohalikul ja piirkondlikul tasandil ning kaasata täiel määral kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused.

1.8. Komitee juhib tähelepanu ka ring- ja biomajandusele, digiüleminekule ja jagamismajandusele, mis on peamised ressursitõhususe suurendamise ja heitkoguste vähendamise vahendid.

1.9. Komitee tuletab meelde, et liikuvus on väga tähtis ELi siseturu toimimiseks, mida teatistes tunnustatakse, ja rõhutab, et oluline on leida lahendused liikuvuse, sealhulgas lennunduse CO₂-jalajälje vähendamiseks, ilma et see vähendaks liikuvuse hädavajalikku rolli kogu ELi majanduse ja ühiskonna ning üksikisikute ja ettevõtjate jaoks.

1.10. Komitee nõustub, et tähtis on toota elektrit olemasolevatest ja uutest heitevabadest energiaallikatest. Võrguühendused, energia salvestamine ja tarbimiskaja on vajalikud, et kindlustada üha enam taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri varustus.

1.11. Varajane kavandamine ja eesmärkide varajane püstitamine on olulised, et tagada ettevõtjatele kavandamiskindlus, toetada teadus- ja arendustegevust ning luua soodsad tingimused, et ELil, sealhulgas ELi tööstusel ja ettevõtjatel üldiselt, oleks võimalik kasutada esimesena tegutsemisest tulenevaid hüvesid ja jääda konkurentsivõimeliseks. Sellega seoses toonitab komitee ühtlasi kolmandate riikidega loodud suhete tähtsust, sest need aitavad kaasata rohkem riike ennetavasse kliimastrateegiasse ning tagada võrdsed võimalused ELi tööstusele ja mõjutada standardite kehtestamist.

1.12. Kavandatud strateegia rakendamisel on ülitähtis rahastamine. Seetõttu kordab komitee oma soovitusi anda teadus- ja arendustegevuse ning tööstusliku kasutuselevõtu toetamiseks piisavalt eelarvevahendeid.

1.13. Komitee märgib, et rahastamine on oluline teema. See ei hõlma ainult avaliku sektori vahendeid ja seepärast on tähtis edendada keskkonnahoidlikke investeeringuid soodustavaid lahendusi.

1.14. Komitee juhib tähelepanu sellele, et üleminek kliimaneutraalsele majandusele ei toimu ilma kaugeleulatuvate teadusuuringute ja innovatsioonita. See eeldab kõikvõimalikke uuendusi, sealhulgas uute käitumismustrite, ärimudelite, sotsiaalsete normide, protsesside, meetodite, turunduse ja tehnoloogia valdkonnas.

1.15. Komitee märgib, kui oluline on bioenergia roll CO₂ kogumisel, säilitamisel ja loodusliku sidujana, näiteks metsad ja paljud põllumajanduslikud tavad, mis seovad süsinikku, nt rohumaad, karjamaa ja turbaalad. Metsa säästev majandamine ja põllumajandusmaa CO₂ sidumise potentsiaali kasutamine on osa lahendusest.

1.16. Komitee märgib, et Euroopas elab umbes 7 % maailma rahvastikust, Euroopa arvele jääb 20 % maailma SKPst ja 30 % ülemaailmsetest teaduslikest kvaliteetväljaannetest. Kuna üleminek kliimaneutraalsele majandusele peab olema kliimamuutuste vastu võitlemiseks ülemaailmne püüdlus, on komitee veendunud, et EL avaldab suurimat võimalikku mõju, kui suudab ülejäänud maailmale tõestada, et üleminek kliimaneutraalsele majandusele on saavutatav ja ühiskonna jaoks positiivne. Nii näidataks saja Euroopa linna muutmiseks kliimaneutraalseks 2030. aastaks, et üleminek kliimaneutraalsele majandusele on võimalik ja suudab parandada elukvaliteeti.

1.17. Komitee on seisukohal, et Euroopa vajab üleminekuks kliimaneutraalsele majandusele ühiskondlikku lepet, milles lepivad kokku EL, liikmesriigid, piirkonnad, linnad, sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond, et kedagi ei jäetaks maha. Selleks tuleks Euroopa Sotsiaalfondi ja Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi nõuetekohaselt kavandada ja rahastada. Üleminek kliimaneutraalsele majandusele on ka võimalus kaotada energiaostuvõimetus, parandada elukvaliteeti, edendada töökohtade loomist ja sotsiaalset kaasatust ning tagada kõigi eurooplaste võrdne juurdepääs põhilistele energiateenustele.

1.18. Komitee palub Euroopa Parlamendil luua sõltumatu ELi kliimamuutuste komitee, mille ülesanne on teha teaduspõhiseid hindamisi ja poliitilisi soovitusi. Komitee palub luua riigi tasandil sellise komitee ka liikmesriikides, kus seda veel ei ole, ja tagada, et komitee annab aru riigi parlamendile ning majandus- ja sotsiaalnõukogule, võttes arvesse riigile eriomaseid asjaolusid.

1.19. Lõpetuseks toonitab komitee taas, et tuleb luua tõhus dialoogiprotsess, et dialoogi tulemust saaks kasutada 2020. aastaks loodavas ja esitatavas strateegias ning et strateegiat saadaks täielik edu ja toetus. Komitee teeb seetõttu ettepaneku, et algatataks alaline kodanikega peetav dialoog, mis oleks kohustuslik kõigi peamiste poliitiliste otsuste ja kõiki asjaomaseid õigusakte puudutavate algatuste ettevalmistamisel ELi, riigi, piirkonna ja kohalikul tasandil. Panus dialoogi ja selle arvesse võtmise viis peaksid olema avalikkusele nähtavad. Dialoogi nähtavuse tagamiseks tuleks sellest teha volinike kohustus.

2. Üldised märkused

2.1. Komitee on seisukohal, et kliimamuutused on suur oht ühiskonnale. Üleilmne keskmine temperatuur võib 2060. aasta järel tõusta 2° C, mis ületab oluliselt Pariisi kokkuleppes sätestatud piirmäära, ja see avaldab maailma majandusele ja elamistingimustele tugevat negatiivset mõju. Nagu rõhutati ÜRO valitsustevahelise kliimamuutuste rühma 2018. aasta aruandes⁽¹⁾ ja Euroopa Komisjoni teatises „Puhas planeet kõigi jaoks“ (COM(2018) 773) (edaspidi „teatis“), tuleb tegutseda kiiresti, et planeeti ja eurooplasi kliimamuutuste eest kaitsta.

2.2. Komitee märgib, et kuigi kliimanetraalsele majandusele üleminek tähendab kulutusi, kaasneksid need ka tegevusetusega. Teatise kohaselt oli 2017. aastal ilmastikuga seotud katastroofidest tulenev majanduslik kahju 283 miljardit eurot ja Euroopa jõgede üleujutused võivad aastas põhjustada kuni 112 miljardi euro suurust kahju.

2.3. Komitee toetab kindlalt eesmärki jõuda ELis 2050. aastaks kliimanetraalse (st nullilähedasi kasvuhoonegaaside heitkoguseid tekitava) majanduseni sotsiaalselt õiglase ülemineku kaudu ja kulutõhusal viisil. Teatises näidatakse, et selline üleminek on võimalik ja kasulik. Ka on see kooskõlas ELi Pariisi kokkuleppes võetud üleilmsete kohustustega ja ÜRO kestliku arengu eesmärkidega.

2.4. Komitee tunneb heameelt selle üle, et paketi „Puhas energia kõikidele eurooplastele“ suurendatakse nii ELi 2030. aasta taastuvenergiaeesmärki (27 %-lt 32 %-le) kui ka energiatõhususeesmärki (27 %-lt 32,5 %-le). Teatise kohaselt vähendab see 2030. aastaks kasvuhoonegaaside heitkoguseid 45 % – mis on parem tulemus kui Pariisi kokkuleppega võetud ELi 40 % kohustus – ja 2050. aastaks eeldatavasti 60 %. Sellest ei piisa, et muuta majandus 2050. aastaks kliimanetraalseks. Komitee nõustub, et teatises esitatud majanduslike ja ühiskondlike muudatuste tegemise kava on tingimata vaja.

2.5. Komitee rõhutab, kui oluline on prognoositavus, et lihtsustada kavandamist ja hoida ära varade kasutuskõlbatuks muutumine. Komitee kiidab heaks teatise esitatud avalduse, et praegu ei kavandata uusi meetmeid ega 2030. aastaks püstitatud eesmärkide läbivaatamist, ning juhib tähelepanu sellele, kui oluline on saata ettevõtjatele, eriti VKEdele, selgeid ja õigeaegseid signaale.

2.6. Komitee nõustub, et kliimanetraalsuse eesmärgi täitmine eeldab struktuurimuudatusi kõikides ühiskonna valdkondades. See mõjutab kõiki kodanikke, ettevõtjaid ja üksusi. Seepärast on väga oluline, et täielikult kaasataks kodanikuühiskond ja neile tagataks asjakohased vahendid, et mõjutada kliimanetraalsuse saavutamiseks vajalikke meetmeid. Peale selle tuleb komitee meelde, et kliimamuutustega kohanemise pikaajaline kavandamine on sotsiaalse ja majandusliku arengu tagamiseks äärmiselt tähtis.

2.7. Komitee toonitab, kui kiireloomuline on hoogustada ELi meetmeid ja käituda juhina, et saada kasu esimesena tegutsemisest.

2.8. Komitee võtab teadmiseks seitsme strateegilise valiku mõiste, mis viitab valdkondadele, kus tuleks võtta meetmeid, ja mille raames koostatakse tugiraamistik.

(1) ÜRO valitsustevahelise kliimamuutuste rühma (IPCC) 2018. aasta oktoobri eriaruanne.

2.9. Komitee kiidab heaks lähenemisviisi, mille kohaselt pakutakse välja kaksteist üldprioriteeti, millest tuleks juhinduda heitkoguste nullini vähendamise eesmärgi täitmisel, ning võtab eelkõige teadmiseks avalduse, et liikmesriigid, ettevõtjad ja kodanikud saavad teha valikuid ja valida eesmärgi saavutamiseks tee, mis vastab riigi oludele, saavutamaks kõigis majandussektorites kaugleulatuvad ühiskondlikud ja majanduslikud muutused.

2.10. Eriti rõhutab komitee seda, kui tähtsad on riigi, piirkonna, kohaliku, sidusrühmade ja kodanike tasandi arutelud, et luua demokraatlikus vaimus ühiselt erinevad kliimaneutraalsele majandusele üleminekut soodustavad meetmed, sealhulgas muuta käitumist. Pealegi aitavad sellised arutelud määrata kindlaks meetmed, mis võivad saada avalikku toetust ning kaasata kodanikuühiskonda ja kodanikke riigi iseärasustest lähtuvalt.

2.11. Komitee avaldab kahetsust, et ei ole selge, kas ja mil määral saavad liikmesriigid rakendusmeetmeid oma konkreetse olukorra järgi kohandada. Selle punkti selgitamine kavandatud konsultatsioonide käigus oleks väga kasulik. Sellega seoses paneb proovile energialiidu juhtimist käsitleva määruse rakendamine.

2.12. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et komisjon on enamikku üldprioriteetide all esitatud küsimustest juba käsitlenud või käsitleb neid praegu ning et komitee on neid algatusi toetanud ning teinud ettepanekuid, sealhulgas kontaktfoorumite loomine ning sotsiaalsete aspektide ja juhtimise tähtsuse rõhutamine.

2.13. Komitee toetab neid prioriteete ja toonitab, et neid tuleb käsitleda paketina. Eelkõige rõhutab komitee rahastamise, kodanike, tootvate tarbijate ja tarbijate olulisust ning sotsiaalset aspekti, millega tagatakse, et kedagi ei jäeta maha. Kodanike positiivseks kaasamiseks tuleks neile ennekõike anda võimalus jagada ülemineku majanduslikke hüvesid. See võib hõlmata näiteks detsentraliseeritud taastuvenergia ühisomandi, näiteks päikese- ja tuuleenergiarajatiste aktiivset edendamist. Tähtis on tagada uute, näiteks CO₂-heite maksustamisega seotud kulude aktsepteerimine.

2.14. Komitee kordab, et tähtis on luua kontakt valitsustasandi ja valitsusväliste osalejate vahel ja seda parandada, ning viitab oma ettepanekutele luua poliitikakujundajate, haldustasandi ja kodanikuühiskonna koalitsioon^(?).

3. Vajadus tõelise ja tervikliku ELi tööstuspoliitika järele üleminekul kliimaneutraalsele majandusele, mida toetavad sihiteadlik teadus- ja arendustegevus, ühiskondlik lepe ja demokraatia

3.1. Märkused kaheteistkümne prioriteedi kohta

3.1.1. Komitee tunnistab energiatõhususe ja taastuvate energiaallikate vajalikkust Euroopa täielikult CO₂-vabaks muutmisel. Need on juba tõendatult toimivad lahendused.

3.1.2. Elektri kui CO₂-heite vähendamise soodustaja potentsiaal on paljudes valdkondades märkimisväärne, sealhulgas kütte- ja jahutussektoris (muu hulgas soojuspumbad, kaugküte ja kaugjahutus), taastuvate sünteetiliste kütuste valdkonnas ja elektromobiilsuses. Komitee märgib, et 55 % Euroopa Liidu elektrist on juba pärit CO₂-vabadest allikatest (st 25 % tuumaenergiast, 30 % tuule-, hüdro- ja päikeseenergiast ning muudest taastuvatest energiaallikatest), ning nõustub teatistes märgituga, et toodetud elektrenergia peab pärinema nii palju kui võimalik puhastest, kliimaneutraalsetest ja heitevabadest allikatest.

3.1.3. Komitee toetab kindlalt detsentraliseeritud taastuvenergia arendamist, näiteks energiaühistute ja tootvate tarbijate kaudu^(?). Tulevikus on oluline selliste arukate ja paindlike digisüsteemide arendamine, mille abil juhtida nõudlust ja pakkumust taastuvenergiaallikatel põhinevas detsentraliseeritud elektrisüsteemis, kus on tähtsal kohal tootev tarbija. Taastuvate energiaallikate laialdasel kasutuselevõtul on tähtis ka energiasalvestus, sest tootmine võib nii päevast päeva kui ka aastast aastasse erineda.

^(?) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Kodanikuühiskonna ja piirkondlike omavalitsuste koalitsiooni loomine Pariisi kokkuleppe eesmärkide täitmiseks“ (ELT C 389, 21.10.2016, lk 20) ja „Valitsusvälised osalejad kliimameetmete hoogustajatena“ (ELT C 227, 28.6.2018, lk 35).

^(?) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus taastuvenergia direktiivi läbivaatamise kohta (ELT C 246, 28.7.2017, lk 55).

3.1.4. Komitee toetab keskkonnahoidliku liikuvuse arendamist alternatiivsete transpordiliikide, sealhulgas ühistranspordi ja kõigile transpordiliikidele mõeldud alternatiivsete jõusüsteemide kaudu (nt elektrifitseerimine ning keskkonnahoidlik vesinik, gaas ja biokütus raskeveokitele, laevadele ja õhusõidukitele) ning digiüleminekust, elektrifitseerimisest ja koostöösüsteemidest tulenevat suuremat tõhusust. See võimaldab luua parema, tõhusama ja väiksema keskkonnajalajäljega transpordisüsteemi. Seepärast nõuab komitee praeguse valge raamatu asemele uut transpordipoliitika valget raamatut. Komitee juhib tähelepanu ka kasvuhooonegaaside heitkoguste vähendamise piiratud eesmärkidele heitkogustega kauplemise süsteemi mittekuuluvates sektorites, sealhulgas transpordis. Eesmärgid kiitis heaks Euroopa Ülemkogu 2014. aasta oktoobris ⁽⁴⁾. Makse ja tasusid, sealhulgas väliskulude sisestamist, tuleb kasutada tõhususe parandamiseks ning need peavad olema asjaosalistele vastuvõetavad ega tohi suurendada üldist maksukoormust.

3.1.5. Komitee on nõus, et ELi konkurentsivõimeline tööstus ja ringmajandus on tähtsad kasvuhooonegaaside vähendamises, sealhulgas üleminekus alternatiivsetele kütustele, süsinikdioksiidi kogumisele ja kasutamisele. Komitee soovib näha selget viidet neljandale tööstusrevolutsioonile (tööstus 4.0), digiüleminekule ja koostöömajanduse arendamisele kui energiatõhususe suurendamise ja heitkoguste vähendamise meetmetele ⁽⁵⁾. Komitee rõhutab, et ringmajandus on kliimamuutuste leevendamise ja kliimanetraalsele majandusele ülemineku peamine vahend. Ringmajanduse strateegiatega, näiteks tooraine hulga vähendamise meetmed, parandatakse olemasolevate varade kasutamist ja vähendatakse jäätmete teket, need aitavad märkimisväärselt leevendada kliimamuutusi ja luua kliimanetraalne majandus ⁽⁶⁾.

3.1.6. Jätkusuutlike toidusüsteemide edendamiseks vähendatakse kasvuhooonegaaside heitkoguseid, muu hulgas kaitstes ja luues rohkem CO₂ sidujaid. Komitee kordab oma seisukohta, et toidusüsteemide keskkonnamõju on võimalik vähendada lihtsa toidu ⁽⁷⁾ ja hooajalise toidu tootmise ja tarbimise edendamise kaudu. Toidutarneahelaid tuleks lühendada ja vähendada pakendite hulka.

3.1.7. Euroopa tööstus on näidanud oma suutlikkust töötada välja puhtal energial põhinevaid alternatiive. ELi tööstusel on jätkuvalt juhtpositsioon sellistes tähtsates sektorites nagu tuuleturbiinide tootmine, kuid on kaotanud oma eelise teistes, näiteks päikesepaneelide tootmises. Euroopa edumaa on seal vähenenud, sest riigivalitsused on avalikus poliitikas teinud kehvi otsuseid. Praegu toodetakse Euroopas ainult ligikaudu 1 % kogu maailma liitiumakudest ja -patareidest. Et kujunemisjärgus sektorites selliste vigade kordumist vältida, toetab komitee algatusi, nagu ELi akutööstuse edendamise tegevuskava ja Euroopa akuliidu loomise kavade konkreetsem määratlemine, sealhulgas uue tehnoloogia väljatöötamist ⁽⁸⁾.

3.1.8. Komitee juhib tähelepanu ka standardite kehtestamise tähtsusele rahvusvahelistel foorumitel, kus EL saab võtta juhtrolli, ja sellega kaasnevale konkurentsieelisele.

3.1.9. Komitee nõustub, et tähtis on kaasata teised peamised osalejad ja tärkava turumajandusega riigid ning tekitada edasiviivat jõudu. Siinkohal rõhutab komitee seoses kolmandate riikidega ka ausa konkurentsi ja võrdsete tingimuste tagamise tähtsust. Konkurentsivõime säilitamine peab olema iga asjaomase poliitilise valiku oluline osa.

3.1.10. Komitee toonitab, kui väga on vaja teha koostööd investeeringute ning piiriülese ja valdkondadevahelise kavandamise valas, et võtta kasutusele arukad arvestid ja energiasalvestussüksused. See on oluline eeltingimus selleks, et rakendada tõhusalt olemasolevaid ja tulevase võrgukavasid ning tulla toime alternatiivenergiatootmiseriinevustega.

3.1.11. Komitee märgib, et CO₂ kogumine ja säilitamine on esitatud seitsmenda strateegilise valikuna ning et see on vähemalt praegu 2050. aastaks süsinikdioksiidneutraalse ühiskonna saavutamise määrav tegur, kasutades ennekõike bioenergiat koos CO₂ kogumise ja säilitamisega. Komitee juhib tähelepanu sellele, et Euroopa Kontrollikoja analüüsi kohaselt ei ole juba olemasolevate ELi rahastamisvahendite abil, mille eesmärk on toetada süsinikdioksiidi kogumist ja säilitamist (näiteks programm „NER 300“), „valminud ühtegi edukat süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise projekti“. Seega on CO₂ kogumise ja säilitamise tehnoloogilise teostatavuse ning riikliku toetuse suhtes palju ebakindlust.

⁽⁴⁾ Euroopa Ülemkogu järeldused, 23.-24. oktoober 2014, EUCO 169/14, punktid I 2.1, 2.2, 2.10–2.13.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Investeeringud aruka, innovatiivse ja jätkusuutliku tööstuse nimel. Uus ELi tööstuspoliitika strateegia“ (ELT C 227, 28.6.2018, lk 70), teemal „Tööstuspoliitika strateegiline areng aastani 2030“ (ELT C 62, 15.2.2019, lk 16) ja teemal „Euroopa jagamismajanduse tegevuskava“ (ELT C 75, 10.3.2017, lk 33).

⁽⁶⁾ Circle Economy ja Ecofysi aruanne „Circular Economy: A key lever in bridging the emissions gap to a 1.5°C pathway“ (Ringmajandus: heitkoguste lõhe ületamise ja 1,5 °C kursile jõudmise peamine vahend).

⁽⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna panus tervikliku ELi toidupoliitika väljatöötamisse“ (ELT C 129, 11.4.2018, lk 18).

⁽⁸⁾ Asepresident Maroš Šefčoviči pressiteade, aprill 2019, ühine pressikonverents Peter Altmaieri ja Bruno Le Maire'iga, 2. mai 2019.

3.1.1.2. Komitee toonitab, kui võrd olulised on looduslikud CO₂ siduvad, näiteks metsad ja paljud põllumajanduslikud tavad, mis soevad süsinikku, nt rohumaad, karjamaa ja turbaalad. Metsa säästev majandamine koos süsinikku siduvate puidupõhiste toodete kasutamise ja asendab fossiilsel toorainel põhinevaid materjale ja fossiilenergiat, pakkudes pikaajalist leevendust ning suurendades metsade võimet kliimamuutustega kohaneda. Väga oluline on kasutada põllumajandusmaa CO₂ sidumise võimet. Metsa säästev majandamine ja põllumajandusmaa CO₂ sidumise potentsiaali kasutamine on osa lahendusest.

3.2. Raamtingimused – ülevaade

3.2.1. Komitee nõustub, et kavandatud üleminekuks on hädavajalik juurdepääs piisavale rahastamisele. Vaja on tõmmata ligi piisavaid avaliku ja erasektori investeeringuid. Komitee kordab seega oma üleskutset tagada, et 40 % Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist ja 40 % ELi eelarvest investeeritaks kliimamuutuste vastu võitlusse, ning muuta kõik ELi ja selle liikmesriikide eelarved kliimamuutustele vastupanuvõimeliseks ⁽⁹⁾⁽¹⁰⁾. Komitee rõhutab tugevat seost teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamise ning uuenduslike lahenduste turule viimise vahel, nagu kirjeldatakse allpool punktides 3.3.5 ja 3.3.6.

3.2.2. Seetõttu toetab komitee komisjoni jätkusuutliku majanduskasvu rahastamise tegevuskava ja sellest tulenevaid seadusandlikke ettepanekuid. Komitee kordab, et kindlasti tuleb kujundada keskkonnanahoidliku rahastuse positiivne kuvand, kuid samuti tuleb märgistamise või võrdlemise puhul võtta alati arvesse valdkondlikke ja kohalikke iseärasusi ning asjaomaste ettevõtjate suurust ⁽¹¹⁾.

3.2.3. Komitee tuletab meelde oma konkreetseid ettepanekuid suunata rahastamine kestlike investeeringute poole sihtotstarbelise keskkonda suunamise teel, ⁽¹²⁾ kasutades rahastamisallikana Euroopa Keskpanga rahapoliitika kvantitatiivset lõdvendamist.

3.2.4. Komitee märgib, et on vaja luua vahendid, millega hõlbustada väikeste osalejate juurdepääsu rahastamisele, et kliimameetmete rahastamine oleks kättesaadav kõigi tasandite osalejatele ⁽¹³⁾.

3.2.5. Lõpuks rõhutab komitee, et kliima ja energiasüsteemi ümberkujundamisega seotud tehnoloogiad arenevad pidevalt ja dünaamiliselt. Seega on väga tähtis võimalused ja vahendid korrapäraselt üle vaadata.

3.3. Teadusuuringud ja innovatsioon

3.3.1. Komitee juhhib tähelepanu sellele, et üleminek kliimaneutraalsele majandusele ei toimu ilma kaugeleulatuvate teadusuuringute ja innovatsioonita, sealhulgas sotsiaalse kaasamiseta. See eeldab kõikvõimalikke uuendusi, sealhulgas uute käitumismustrite, ärimudelite, sotsiaalsete normide, protsesside, meetodite, turunduse ja tehnoloogia valdkonnas.

3.3.2. Komitee märgib, et Euroopas elab umbes 7 % maailma rahvastikust, Euroopa arvele jääb 10 % maailma kasvuoonegaaside heitkogustest, 20 % maailma SKPst ja 30 % maailma teaduslikest kvaliteetväljaannetest. Kuna üleminek kliimaneutraalsele majandusele peab olema kliimamuutuste vastu võitlemiseks ülemaailmne püüdlus, on komitee veendunud, et EL avaldab suurimat mõju, kui toetab ülejäänud maailmale, et üleminek on saavutatav ja ühiskonna jaoks positiivne.

3.3.3. Komitee on seisukohal, et Euroopas tehakse suurepäraselt teadust, kuid raske on muuta see väärtuslikuks innovatsiooniks. EL ja liikmesriigid peaksid teadusuuringuid ja innovatsiooni paremini toetama kõigis selle väärtusahelates: alusuuringutest ärilise kasutuselevõtuni. Samuti tuleks kaasata sotsiaal- ja humanitaarteadused, et mõista paremini, mis suunab lõppkasutajate, sealhulgas VKEde ja kodanike energiaalaseid valikuid.

3.3.4. Komitee leiab, et ELi ettevõtjatel, novaatoritel, töötajatel ja investoritel on erakordne võimalus saada kiiresti kasvavatel puhta energia turgudel ülemaailmseks liidriks. EL peaks suurendama püüdlusi kõigis puhta energia valdkondades, alates energiatõhususest kuni elektromobiilsuseni, et tagada Euroopa ettevõtjatele kindel siseturg, kus uuendusi saab ohutult rakendada, ning integreeritud tööstusstrateegia puhta energia lahenduste eksportimiseks ülejäänud maailma.

⁽⁹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Euroopa rahastamis- ja kliimapakt“ (ELT C 62, 15.2.2019, lk 8).

⁽¹⁰⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Valitsusväliste osalejate juurdepääsu lihtsustamine kliimamuutustega seotud rahastamisele“ (ELT C 110, 22.3.2019, lk 14).

⁽¹¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Tegevuskava: jätkusuutliku majanduskasvu rahastamine“ (ELT C 62, 15.2.2019, lk 73) ja teemal „Jätkusuutlik rahandus: taksonoomia ja võrdlusalusel“ (ELT C 62, 15.2.2019, lk 103).

⁽¹²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Euroopa rahastamis- ja kliimapakt“ (ELT C 62, 15.2.2019, lk 8).

⁽¹³⁾ Vt joonealust märkust 10.

3.3.5. Seega palub komitee Euroopa Komisjonil, Euroopa Parlamendil ja Euroopa Ülemkogul tagada, et eelseisvas mitmeaastases finantsraamistikus toetataks nõuetekohaselt energia- ja kliimaalaseid teadusuuringuid ning innovatsiooni ja võimaluse korral turuleviimist. Seetõttu toetab komitee Euroopa Parlamendi üleskutset suurendada programmi „Euroopa horisont“ programmiperioodi 2021–2027 eelarvet 120 miljardi euroni. Lisaks nõuab komitee, et loodaks võimalused tekitada koostööme ELi rahastamisvahendite vahel, sealhulgas programm „Euroopa horisont“, Euroopa ühendamise rahastu, innovatsioonifond, struktuurifondid, rahvusvaheline katsetermotuumareaktor (ITER), Euratomi teadus- ja koolitusprogramm, Erasmuse programm ning Euroopa Investeerimispanka ja Euroopa Investeerimisfondi hallatavad vahendid.

3.3.6. Komitee kiidab ettepanekut luua nn teadusuuringute ja innovatsiooni ülesanded, et juhtida teadustegevust ja innovatsiooni paremini selliste projektide juurde, milles lahendatakse ühiskondlikke probleeme, sealhulgas üleminek kliimanetraalsele majandusele. Selles kontekstis palub komitee Euroopa Komisjonil ja nõukogul kehtestada konkreetne ülesanne muuta sada ELi linna 2030. aastaks kliimanetraalseks. See näitab eurooplastele, et üleminek kliimanetraalsele majandusele võib muutuda reaalsuseks ja parandada nende elukvaliteeti. See on ka võimalus töötada konkreetset linnadega üle kogu maailma, alustades idapartnerluse ja Vahemere piirkonna riikide linnadest, et nad saaksid innustust Euroopa kogemustest.

3.3.7. Komitee avaldab heameelt ettepaneku üle luua Euroopa innovatsiooninõukogu. Tuginedes juba olemasolevate vahendite, sealhulgas Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi kogemustele, soovib komitee, et Euroopa innovatsiooninõukogu saaks ELi peamiseks vahendiks, millega pakutakse pikaajalist ja riske taluvat kapitali nendele uuendustele, mis on kesksed üleminekus kliimanetraalsele majandusele. Samuti võib see aidata riikide idufirmadel tõusta Euroopa tipptegijateks, selle asemel et müüa oma ettevõtte maha USA ja Aasia konkurentidele.

3.3.8. Seejuures märgib komitee piirkondlike ja kohalike kogukondade suurt osatähtsust kliimaprobleemide lahendamisel ning kohanemis- ja vastupanuvõime suurendamisel nii, et see mõjutab otseselt ulatusliku ümberkujundamise väljavaateid kohalikul tasandil. Juba praegu võtavad paljud kogukonnad ise juhtohjad ja osalevad tõhusalt vajalike lahenduste otsimises. Peale selle rõhutab komitee ELi saarte, sealhulgas äärepoolseimate piirkondade rolli ELi ja ülejäänud maailma kliimanetraalsuse poliitika võimalike novaatoritena.

3.4. *Kliimanetraalsele majandusele üleminek – ühiskondliku leppe ühine koostamine*

3.4.1. Komitee on veendunud, et kõik Euroopa, riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud institutsioonid peaksid toetama üleminekut kliimanetraalsele majandusele. Sõekaevanduste töötajate põhjendatud mured paljudes ELi riikides ja hiljutised ühiskondlikud liikumised Prantsusmaal rõhutavad veelgi, et üleminek keskkonnasäästlikumale ühiskonnale peaks olema ka üleminek demokraatlikumale ja sotsiaalselt õiglasemale ühiskonnale.

3.4.2. Komitee on seisukohal, et Euroopa vajab üleminekuks kliimanetraalsele majandusele ühiskondlikku lepet, milles lepivad kokku EL, liikmesriigid, piirkonnad, linnad, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, et üleminekus ei jäetaks kedagi maha.

3.4.3. Komitee on seisukohal, et Euroopa Liit peab tagama nõuetekohase rahastamise, et toetada töötajaid, kellel on oht kaotada kliimanetraalsele majandusele ülemineku tõttu töökoht. Selleks kutsub komitee Euroopa Komisjoni, Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles tagama, et Euroopa Sotsiaalfond ja Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond oleksid kliimanetraalsele majandusele ülemineku probleemide lahendamiseks nõuetekohaselt kavandatud ja rahastatud. See näitaks Euroopa tahet tagada, et kedagi ei jäeta maha.

3.4.4. Komitee on seisukohal, et kliimanetraalse majanduse töötajate oskused võivad märkimisväärselt erineda oskustest, mis on paljudel töötajatel praegu. Tähtis on kohandada haridus- ja koolitusprogramme, et tulevased ja praegused töötajad ja koolitusteenuste osutajad saavad lisada oma koolitusvalikutesse ülemineku kliimanetraalsele majandusele. See võimaldab Euroopa tööjõudu kiiremini kohandada ja aidata eurooplastel arendada uusi andeid.

3.4.5. Komitee leiab, et üleminek kliimanetraalsele majandusele on võimalus pakkuda töökohti suuremale hulgale noortele eurooplastele, sealhulgas noortele töötutele. Seepärast palub komitee, et Euroopa Komisjon töötaks välja rohelise Erasmus Pro programmi, tuginedes Erasmus Pro katseprojektile, samuti tuleks algatada teisi projekte, mis võivad kasvavatesse kliimanetraalse majanduse sektoritesse (näiteks säästev põllumajandus, ringmajandus, jäätmekäitlus, energiatõhusus, taastuvenergia tootmine) meelitada rohkem noori, parandades selliste töökohtade mainet ja töötingimusi.

3.4.6. Komitee peab kliimaneutraalsele majandusele üleminekut võimaluseks kaotada Euroopas kütteostuvõimetus ning parandada elukvaliteeti, töökohtade loomist ja sotsiaalsed kaasatused. EL peaks tagama kõigile eurooplastele võrdse juurdepääsu põhilistele energiateenustele. Tuginedes Euroopa kütteostuvõimetusel vaatluskeskuse andmetele, tuleks Euroopa tegevuskava kütteostuvõimetusel kaotamiseks koostada koostöös sidusrühmadega, sh tarbijaorganisatsioonidega, et avaliku sektori meetmed oleksid rohkem suunatud kütteostuvõimetusel algpõhjuste likvideerimisele. Komitee rõhutab vajadust minna leevendusmeetmetelt üle ennetusmeetmetele, näiteks renoveerides vanad hooned netonullenergiahooneteks. Sotsiaalsed tariifid ja energiatšekid on vaid ajutine leevendus ja need tuleks järk-järgult asendada selliste mehhanismidega nagu toetused olemasolevate hoonete ümberehitamiseks netonullenergiahooneteks ja elektriataude ostmiseks.

3.4.7. Komitee palub liikmesriikidel rohkem tunnustada ja toetada kodanike ja kogukondade omanikutunnet kõigi kohalike algatuste suhtes, mida on vaja kliimaneutraalse majanduse loomiseks, sealhulgas algatused, mille eesmärk on muuta käitumist ja toota taastuvenergiat kohapeal. Tugimehhanismid ja energiaturu reformid peaksid võimaldama kohalikel kogukondadel energia tootmises aktiivselt osaleda ja saada õiglane juurdepääs energiaturule. Vähesed institutsioonilise suutlikkusega liikmesriiki tuleks rohkem abistada.

3.4.8. Komitee avaldab heameelt Euroopa Komisjoni püüdluse üle vähendada 2030. aastaks õhusaastest põhjustatud enneaegsete surmade arvu poole võrra (2015. aastal oli Euroopas 400000 enneaegset surmajuhtumit). Komitee on seisukohal, et EL ja kõik selle liikmesriigid peaksid pidama õhusaaste vastu võitlemist oluliseks poliitiliseks prioriteediks. Tuleks tugevdada reguleerivaid meetmeid, millega vähendada sõidukite ja elektrijaamade tekitatavaid õhusaasteaineid. Euroopa Komisjon peaks veelgi rohkem kaasama kodanikuühiskonna organisatsioone, eriti laste ja eakate kaitsega tegelevaid ühendusi, sest nendel Euroopa elanikkonnarühmadel on kõige suurem oht õhusaastest põhjustatud vaevuste all kannatada ja õhusaaste tõttu surra.

3.4.9. Komitee on kindlalt veendunud, et ühiskondlik lepe kliimaneutraalsele majandusele üleminekuks on hädavajalik, et kodanikud toetaksid konkreetseid üleminekut soodustavaid meetmeid.

3.5. *Demokraatia ja valitsemine*

3.5.1. Komitee tunnustab kodanike ning piirkondlike ja kohalike omavalitsuste olulisust ning seda, kui tähtis on kodanike osalemine nendega peetavates dialoogides. Arvestades noorte eurooplaste tohutut mobiliseerumist, kutsus komitee Euroopa Komisjoni ja liikmesriike üles alustama dialoogi ka noorte kodanikega.

3.5.2. Komitee peab kiiduväärseks komisjoni seisukohta, et keskkonnahoidlikku liikuvust „toetab üksikisikute ja ettevõtete käitumisharjumuste muutumine“. Komitee leiab, et see kehtib kõigis sektorites, mida üleminek kliimaneutraalsele majandusele puudutab, sealhulgas energia, eluase, põllumajandus ja toit. Komitee rõhutab, et kavandatavad kaugeleulatuvad muudatused, sealhulgas käitumis- ja elustiilimuutused, eeldavad asjaomaste isikute heakskiitu.

3.5.3. Komitee on seisukohal, et olemasolevad menetlused ei ole veel piisavalt sobivad selleks, et tagada kodanikelt vajaliku heakskiidu saamine. Komitee rõhutab, et Euroopa Komisjon peaks püüdma ühtaegu muuta energiasüsteemi ümberkujundamine sotsiaalselt vastuvõetavaks ja tagama, et sellel on demokraatlik ja sotsiaalne toetus.

3.5.4. Lähtudes energialiidu juhtimist käsitlevast määrusest, teeb komitee ettepaneku algatada alaline kodanikega peetav dialoog, mis peaks olema kohustuslik kõigi kliimamuutusi puudutavate peamiste poliitiliste otsuste tegemisel ja kõigi ELi õigusaktide koostamisel. Sellises kodanikke kaasavas dialoogis peaksid olema kesksel kohal läbipaistvus ja vastutus. Kuigi internetipõhine dialoog võib olla vajalik, peavad seda täiendama kohtumised ja otsekontakt üldsusega. Sellele tuleb ette näha asjakohased vahendid, personal ja eestkõneleja, kes peaks olema üks Euroopa Komisjoni asepresidentidest.

3.5.5. Komitee on seisukohal, et EL ja liikmesriigid peavad muutma energiapoliitika kujundamise veelgi demokraatlikumaks, kasutades selliseid vahendeid nagu arvamusuuringud ning tagades, et organiseeritud kodanikuühiskond oleks järjekindlalt kaasatud riiklike energia- ja kliimakavade koostamisse ja rakendamisse ja et neil on selleks vajalikud vahendid.

3.5.6. Komitee peab ülitähtsaks piirkondlike ja kohalike omavalitsuste tegevust kliima- ja energiapoliitika kujundamises ning selle käitumise soodustamises, mis aitab seda tulemuslikult ellu viia. Komitee toob näiteks linnapeade pakti tegevuse, palub komisjonil toetada sarnaseid algatusi ja luua *talanoa*-dialoogil põhinev alaline konsulteerimismehhanism⁽¹⁴⁾. See hõlmab ka Euroopa dialoogi valitsusväliste kliimameetmete üle, mida komitee on nõudnud.

(14) <https://unfccc.int/topics/2018-talanoa-dialogue-platform>

3.5.7. Komitee kordab üleskutset luua Euroopa Keskkonnaagentuuris Euroopa energia teabetalitus, mis suudaks tagada avatud juurdepääsu kvaliteetsetele andmetele, luua energialiidu edusammude hindamiseks vajalike andmekogumite jaoks üks kontaktpunkt, töötada koos sidusrühmadega välja oletatavad eri stsenaariumid, tagada avatud lähtekoodiga mudelid, mis võimaldavad eri oletusi katsetada, ning kontrollida eri prognooside järjepidevust. Selle teabetalituse töö tulemused peaksid olema kõigile otsustajatele, ettevõtjatele ja üldsusele vabalt kättesaadavad.

3.5.8. Komitee palub Euroopa Parlamendil luua sõltumatu ELi kliimamuutuste komitee, mille ülesanne on teha teaduspõhiseid hindamisi ja poliitilisi soovitusi. Komitee palub luua riigi tasandil sellise komitee ka liikmesriikides, kus seda veel ei ole, ja tagada, et komitee annab aru riigi parlamendile ning majandus- ja sotsiaalnõukogule, võttes arvesse riigile eriomaseid asjaolusid.

Brüssel, 20. juuni 2019

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER
